

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 14. května 2020 ve věci 30373/13 – *Mraović proti Chorvatsku*

Senát první sekce Soudu poměrem šesti hlasů proti jednomu rozhodl, že úplným vyloučením veřejnosti z řízení o trestném činu znásilnění v zájmu ochrany práv údajné oběti, třebaže ta poskytla o případu několik rozhovorů médiím, bylo za daných okolností odůvodněné a nezbytné. K porušení práva obviněného na veřejné projednání věci ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy tedy nedošlo.

Dne 12. října 2020 kolegium pěti soudců Soudu vyhovělo žádosti stěžovatele o postoupení věci velkému senátu. Rozsudek tak nenabyl právní moci.

I. Skutkové okolnosti

V dubnu 2005 oznámila I. J. policii, že ji stěžovatel sexuálně napadl. Stěžovatel byl téhož dne zadržen pro podezření ze znásilnění. Následující den poskytla policie médiím podrobný popis předmětného incidentu, v jehož rámci zpřístupnila také osobní údaje oběti, včetně její totožnosti. Ta se po státu úspěšně domohla odškodnění za zásah do svých osobnostních práv. V červnu 2005 byl stěžovatel obžalován. Na návrh obhajoby byla z řízení před soudem prvního stupně vyloučena veřejnost. Důvodem byla ochrana soukromého života oběti i samotného stěžovatele. I když prvostupňový soud stěžovatele osvobodil, odvolací soud toto rozhodnutí zrušil.

Po vrácení věci soudu prvního stupně stěžovatel požádal o veřejné projednání věci. Tvrdil, že oběť poskytla médiím již několik rozhovorů, ve kterých vylíčila svoji verzi událostí. Cítil se proto dotčen tím, že média neměla z důvodu neveřejnosti projednávání věci přístup k objektivním a pravdivým informacím o probíhajícím řízení. Soud žádosti stěžovatele nevyhověl s odůvodněním, že skutečnosti projednáváné během hlavního líčení by mohly mít nepříznivé důsledky pro soukromý život oběti. Paní I. J. v mezidobí poskytla médiím několik dalších rozhovorů, ve kterých rovněž uvedla, jak předmětné řízení ovlivnilo její soukromý život. Vyjádřila se i k tomu, jak vypovídala v rámci řízení. Stěžovatel opakovaně požadoval veřejné projednání věci a upozorňoval, že proti němu údajná oběť rozpoutala jednostrannou mediální štvanici. Státní zástupce s veřejným projednáním nesouhlasil. Poukazoval zejména na to, že během křížového výslechu může být oběť dotazována ohledně velice intimních skutečností, které během výše uvedených rozhovorů nebyly zveřejněny. Soudy všechny žádosti stěžovatele o veřejné projednání věci zamítly. V únoru 2008 byl veřejně vyhlášen rozsudek, kterým byl stěžovatel shledán vinným ze znásilnění. Proti tomuto rozsudku se odvolal a namítal mimo jiné, že řízení bylo nedůvodně vedeno neveřejně. Nejvyšší soud jeho odvolání zamítl, přičemž uvedl, že veřejnost byla z hlavního líčení vyloučena s cílem chránit soukromí oběti. Ústavní stížnost stěžovatele byla odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel před Soudem namítal porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy z důvodu, že řízení o oprávněnosti jeho trestního obvinění bylo vedeno s vyloučením veřejnosti.

a) Obecné zásady

Soud úvodem připomněl, že veřejná povaha soudních řízení je jednou ze základních zásad vyplývajících z čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Chrání účastníky řízení před výkonem spravedlnosti v utajení a bez veřejné kontroly. Transparentnost výkonu soudní moci je jedním z nástrojů, jak posilovat a udržovat důvěru veřejnosti v činnost soudů (*Volkov proti Rusku*, č. 64056/00, rozsudek ze dne 4. prosince 2007, § 25). Článek 6 ovšem nezakazuje soudům, aby s ohledem na konkrétní okolnosti případu rozhodly o vyloučení tisku a veřejnosti, pokud to vyžaduje ochrana soukromého života účastníků řízení (*B. a P.*

proti Spojenému království, č. 36337/97 a 35974/97, rozsudek ze dne 24. dubna 2001, § 37). Rozhodnutí projednat věc v neveřejném zasedání musí být striktně vyžadováno okolnostmi (*Welke a Białek proti Polsku*, č. 15925/05, rozsudek ze dne 1. března 2011, § 74). Soudy však musí uvést důvody, pro které má být veřejnost z řízení vyloučena (*Chaushev a ostatní proti Rusku*, č. 37037/03 a další, rozsudek ze dne 25. října 2016, § 24). Soud také připomněl, že trestní řízení by mělo být uspořádáno tak, aby nebylo zbytečně zasahováno do životů, svobod nebo bezpečnosti osob, a to zvláště obětí, které v dané věci svědčí. Zájmy obhajoby tak musí být vyvažovány se zájmy svědků nebo obětí předvolaných k podání výpovědi (*Doorson proti Nizozemsku*, č. 20524/92, rozsudek ze dne 26. března 1996, § 70). V trestním řízení o sexuálních trestných činech mohou být na ochranu oběti přijata opatření, avšak ta musí umožňovat účinný a přiměřený výkon práv obhajoby (*S. N. proti Švédsku*, č. 34209/96, rozsudek ze dne 2. července 2002, § 47). Ve věci *Y. proti Slovinsku* (č. 41107/10, rozsudek ze dne 28. května 2015, § 115), která se týkala oběti znásilnění, Soud například dovodil, že trestní řízení nebylo vedeno způsobem, který by nastolil rovnováhu mezi ochranou oběti na poli článku 8 Úmluvy před sekundární viktimizací a právy obhajoby dle článku 6 Úmluvy.

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

V projednávané věci Soud posuzoval, zda bylo vyloučení veřejnosti z řízení odůvodněné a nezbytné. Jeho úkolem bylo tudíž vyvažovat na straně jedné právo stěžovatele na veřejné projednání věci a na straně druhé právo oběti znásilnění na ochranu soukromého života. Soud nejprve připomněl význam ochrany práv obětí sexuálního zneužívání v rámci trestního řízení. Vyloučení veřejnosti z části nebo z celého řízení může být nezbytné s cílem ochránit soukromý život oběti znásilnění, zvláště její identitu, osobní integritu a důstojnost. Soud také poukázal na to, že se nejedná pouze o ochranu soukromí oběti, ale i o její ochranu před sekundární viktimizací. V neposlední řadě je podle Soudu důležité, aby byly oběti sexuálního zneužívání povzbuzovány k nahlašování takových incidentů, aby se nebály rozhovět o citlivých a intimních otázkách. Soudní systém by měl být zkrátka nastaven takovým způsobem, aby v obětech sexuální delikvence nezesiloval jejich utrpení, a naopak je povzbuzoval k účasti v řízení.

Soud dále uvedl, že povaha obvinění a citlivý obsah výpovědi, kterou měla podat paní I. J., vyžadovaly omezení práva stěžovatele na veřejné projednání věci, a to zvláště když případ budil zvýšený zájem médií. Soud připomněl, že v úvodu řízení to byl sám stěžovatel, kdo požadoval vyloučení veřejnosti. V průběhu řízení ale změnil svůj postoj a domáhal se veřejného projednání věci. Právní úprava světovala rozhodnutí, zda vyloučit veřejnost, do úvahy soudů. Odůvodnění jejich rozhodnutí, kterými bylo veřejné projednání zamítnuto, mělo podle Soudu jasný základ ve vnitrostátním právu s cílem ochrany soukromého života oběti. Soud uznal, že zvláště soud prvního stupně žádosti stěžovatele zamítl bez toho, aby vyvažoval v kolizi stojící práva a odůvodnil nezbytnost tohoto opatření. Jeho rozhodnutí ale bylo následně přezkoumáno v rámci odvolacího řízení i v řízení před nejvyšším soudem. Tyto soudy podrobněji zdůvodnily, proč bylo omezení práv obhajoby za daných okolností nezbytné. Odsuzující rozsudek byl vyhlášen veřejně. I když se právo na veřejné vyhlášení rozsudku liší od práva na veřejné projednání věci, veřejné vyhlášení rozsudku, které bylo vysíláno několika televizními stanicemi, nutně přispělo k veřejné kontrole výkonu spravedlnosti.

Zvláštním rysem projednávané věci byla skutečnost, že paní I. J. dříve sama poskytla celostátnímu tisku několik rozhovorů. Podle názoru Soudu ovšem uvedená skutečnost nezbavuje stát jeho pozitivního závazku chránit soukromí a I. J. samotnou před sekundární viktimizací. V rámci rozhovorů pro média totiž I. J. sama určovala a kontrolovala informace, které hodlá veřejnosti sdělit. Naproti tomu při výslechu během hlavního líčení tuto možnost nemá, jelikož otázky smí klást i obhajoba. Křížový výslech v případě podezření ze znásilnění zahrnuje otázky, které směřují na nejintimnější aspekty života oběti. Nadto dle Soudu bylo namístě poskytnout I. J. zvýšenou ochranu už proto, že policie dříve zasáhla do jejího soukromí tím, že neoprávněně zveřejnila její identitu. Intimní podrobnosti ze života oběti znásilnění mohou být zveřejněny v průběhu celého trestního řízení a nejenom během křížového výslechu. Vyloučení veřejnosti pouze z části řízení by tak nebylo pro ochranu práv I. J. dostačující.

Dle Soudu tak existovaly pádné důvody, proč vyloučení veřejnosti z trestního řízení bylo v zájmu ochrany oběti znásilnění nezbytné. K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy tedy nedošlo.

III. Oddělené stanovisko

Podle soudkyně Koskelo došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, protože vnitrostátní soudy neprovedly nezbytné vyvažování mezi protichůdnými zájmy oběti znásilnění a právy obhajoby. Dle jejího mínění ochrana práv obětí sexuálního zneužívání neodůvodňuje úplné vyloučení veřejnosti z řízení, obzvláště pokud obžalovaný výslovně trvá na veřejném projednání věci. V dané věci přitom vnitrostátní soudy vyloučily veřejnost z celého řízení, aniž uvedly konkrétní důvody pro takovou míru omezení práv obhajoby. Chování stran řízení vůči médiím není zcela irrelevantní, zvláště když jedna z nich poskytne o předmětném řízení médiím rozhovor a současně využívá výhody neveřejného projednání věci. Nadto v úvodu řízení nebyla odhalena pouze identita údajné oběti trestného činu, ale také identita obžalovaného. Obě strany byly tudíž dotčeny ve stejném rozsahu.